

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalárska práca

Vzdelávanie sýrskych utečeneckých detí v Turecku

Tomáš Križan

Plzeň 2019

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

**Katedra blízkovýchodných štúdií
Študijný program Medzinárodné teritoriálne štúdiá
Študijný obor Blízkovýchodné štúdiá**

Bakalárska práca

Vzdelávanie sýrskych utečeneckých detí v Turecku

Tomáš Križan

Vedoucí práce:

PhDr. Issam Ramadan
Katedra blízkovýchodných štúdií
Fakulta filozofická Západočeskej univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prehlasujem, že som prácu spracoval samostatne a použil len uvedené pramene a literatúru.

Plzeň, apríl 2019 .....

Na tomto mieste by som sa rád poďakoval vedúcemu mojej práce, pánovi doktorovi Issamovi Ramadanovi, za jeho čas, trpezlivosť a ochotu podeliť sa o cenné rady a pripomienky počas výskumu a písania tejto práce.

Ďalej ďakujem všetkým, ktorí mi pomohli počas môjho výskumu v Turecku.

Obsah

Úvod.....	6
1. Vymedzenie základných pojmov.....	8
2. Stručná história Sýrie.....	10
2.1 História sýrskeho konfliktu	11
2.2 Útek obyvateľstva	14
2.3 Emigrácia Sýrčanov do Turecka a proces integrácie.....	15
3. Vzdelávanie	19
3.1 Vzdelávanie v Sýrii	19
3.2 Vzdelávanie v Turecku.....	20
4. Terénny výskum.....	21
4.1 Metódy výskumu.....	21
4.2 Dočasné vzdelávacie centrum Karaman	22
4.3 Stredná škola v Istanbule.....	25
5. Situácia sýrskych migrantov v Turecku	28
6. Záver	30
7. Uvedená literatúra.....	31
8. Resumé.....	34
9. Prílohy	35

Úvod

História dvoch susediacich krajín, Turecka a Sýrie, bola vždy prepojená a ani moderné hranice nezabránia tomu, aby dianie v jednej krajine neovplyvnilo dianie v tej druhej. Od roku 2011, keď sa v krajinách Blízkeho východu začali snahy o zmenu politických, ekonomických a sociálnych štruktúr, sa v Sýrii odohráva konflikt, ktorý vyhnal viac ako 5,5 milióna ľudí do iných krajín. Viac ako polovica z nich odišla do Turecka, kde zostávajú aj naďalej a aktuálna situácia v Sýrii neprináša nádej na skorý návrat týchto ľudí. Hoci sa medzičasom bezpečnostná situácia stabilizovala vo veľkej časti krajiny, zničená infraštruktúra stále nedovoľuje sýrskym rodinám vrátiť sa. Nefungujúce školstvo a zdravotníctvo nie sú zrovna najlepšou motiváciou pre návrat rodiny, ktorá chce zabezpečiť svoj normálny chod a zdravý vývoj. To posledné, čo celý svet v dnešných časoch potrebuje, sú mladí ľudia bez vzdelania a zmyslu života. Iba vzdelanie vie dať mladému človeku nádej na lepší život, nech pochádza z akokoľvek chudobného a zničeného kúta tejto planéty.

Tému na moju bakalársku prácu som si vybral pomerne rýchlo, keďže som chcel písať o niečom aktuálnom. Situácia na Blízkom východe je zaujímavá nielen pre mňa, ale aj pre veľa ľudí v našich končinách. Migračná vlna, ktorá zasiahla Turecko, priniesla aj výzvy s integráciou utečeneckých detí. Preto témou mojej bakalárskej práce je vzdelávanie sýrskych utečeneckých detí v Turecku. Chcel som sa podeliť so svojimi zisteniami, ktoré som v rámci svojich pobytov v tejto krajine získal, pozrieť sa na skúsenosti Turecka s integráciou detí cez vzdelávanie a priblížiť proces vzdelávania týchto detí, čo bolo aj mojím cieľom práce.

Pred uskutočnením výskumu som si stanovil hypotézy, na ktoré som sa počas neho snažil získať odpoveď. Prvá hypotéza je, že "Sýrsky žiak sa dokáže jednoducho a rýchlo naučiť turečtinu". Druhá hypotéza je, že "Sýrske deti majú na štátnych školách problémy so zvládaním učiva". Počas svojho výskumu som neustále myslel aj na čitateľa tejto práce a to, čo by ho mohlo zaujímať.

V prvej časti mojej práce stručne vysvetlím základné pojmy (migrant, utečenec, azylant), ktoré sú dôležité na pochopenie nielen tejto témy, ale aj problematiky migrácie.

V druhej časti sa budem venovať príčinám úteku sýrskeho obyvateľstva. Hoci história Sýrie je veľmi dlhá a moja téma je iná, bolo potrebné stručne priblížiť dejiny tejto krajiny, pretože je v nich vidieť významnú prepojenosť oboch krajín, ktorým sa v tejto práci venujem. Sýrsky konflikt, ktorý je hlavnou príčinou problémov s migráciou, je tu tiež zhrnutý. Ďalej píšem v tejto časti o úteku sýrskeho obyvateľstva pred vojnou, migrácií v rámci Sýrie a aj iných krajín, v ktorých sýrski utečenci vo významnom počte našli úkryt pred vojnou. V tejto časti sa venujem aj emigrácií Sýrčanov do Turecka, ich situácií od príchodu, ich perspektíve a vyhladkam na návrat do svojej krajiny.

Vo tretej časti sa zameriavam na vzdelávanie, jeho prínos a dôležitosť v rámci integrácie jednej skupiny ľudí do inej. Časť vzdelávanie v Sýrii a v Turecku slúži na vysvetlenie odlišností sýrskeho a tureckého vzdelávacieho systému, čomu musia žiaci čeliť pri prechode z jedného systému do druhého.

Štvrtú časť už tvoria moje poznatky z mojich pozorovaní behom výskumu, ktorý som v zime 2019 absolvoval v Turecku. Vďaka veľmi cenným radám môjho školiteľa, pána doktora Ramadana, som vedel na čo sa mám zamerať počas môjho výskumu. Hoci som svoj výskum robil v tureckom jazyku, vďaka učiteľom arabčiny som mal znalosti tohto jazyka, ktoré mi pomáhali otvárať dvere k ďalším novým zisteniam. Vďaka znalostiam arabčiny som mal teda oveľa ľahší prístup, napríklad k arabským učiteľom, ako by som ho mal bez znalostí tohto jazyka. V školách som sa teda stretol, na rozdiel od iných výskumníkov z európskych krajín, s otvoreným a vľúdnyim prístupom. V prílohe prikladám aj fotodokumentáciu.

V piatej časti som sa snažil stručne zhrnúť situáciu v akej sa sýrski utečenci v Turecku nachádzajú. A v akej situácii je celá spoločnosť v Turecku.

Pre spracovanie histórie som použil knižné publikácie rôznych autorov. Pre opísanie začiatkov konfliktu v Sýrii boli použité publikácie Arabská jar od Miloša Mendela a Arabská jar - príčiny, priebeh, dôsledky II. diel - Sýria a arabský polostrov, ktorej editormi sú Daniel Křížek, Zbyněk Tarant a kolektív, kde autor Ivan Ramadan píše o situácii v Sýrii. Štatistiky a čísla, ktoré vo svojej práci uvádzam sú zo zdrojov, ktoré na internete ponúka napríklad Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR) alebo uvádzam lokálne štatistiky a čísla, ktoré zverejnila turecká vláda, resp. jej zodpovedné inštitúcie.

Podklady na vyhodnotenie hypotézy som získaval osobným pozorovaním v rámci terénneho výskumu. Robil som rozhovory nielen so žiakmi, ale aj s učiteľmi, riaditeľmi, ich zástupcami a vlastne s veškerým obyvateľstvom pre rozšírenie vedomostí nielen o téme vzdelávania, ale aj o téme každodenného života v Turecku a pohľadu obyčajných ľudí na túto tému. Svoje výsledky z výskumu som sa snažil dostať síce v obmedzenej, ale živej forme do pár riadkov tejto práce. Preto sa namiesto čísel a štatistík radšej zameriavam na priame výpovede respondentov, ktoré vedia lepšie priblížiť atmosféru, ktorú som počas výskumu zažil. Keďže som prácu robil v cudzojazyčnom prostredí, budem prekladať názvy do slovenského jazyka. Vlastné mená sú napísané v prepise, ktorý jednoducho môže prečítať každý, kto túto prácu bude čítať. Preklad arabských mien a názvov do slovenského jazyka je podľa pravidiel prof. Ľuboša Kropáčka, ktoré uviedol vo svojej knihe Duchovné cesty islamu.¹ Turecké názvy miest a mená budú zachované vo svojej vlastnej podobe. Od sýrskych utečencov som sa ako o príčine ich odchodu nedočkal použitia termínu arabská jar, a preto budem písať, že ide o takzvanú arabskú jar, keďže ľudia, ktorých sa to týka, takéto slovné spojenie nepoužívajú.

---

¹KROPÁČEK, L., (2006: 275)

1. Vymedzenie základných pojmov

Migrovanie ľudí je fenomén starý ako ľudstvo samo. Ako sa zvyšoval počet ľudí, zväčšoval sa aj priestor, na ktorom človek žil. Dôvody boli rôzne. Či už to bol útek za lepšími vedomosťami do škôl v zahraničí, útek pred tyraniou, cestovanie za prácou v inom štáte, pretože vo vlastnom štáte finančné ohodnotenie nedovoľuje viesť jemu a jeho rodine plnohodnotný a dôstojný život alebo len snaha ísť za jedlom do inej doliny, ľudia boli vždy nejakým spôsobom prinútení hľadať lepšie podmienky mimo svojho bydliska. Migrácia sa v dnešnej dobe zmenila od tej čo sme poznali v časoch minulých. Migranti sa v minulosti spoliehali hlavne na seba. Po opustení miesta pobytu mali málo informácií o miestach, kam sa dá odísť a kde by mohli nájsť útočisko alebo svoj nový domov. Dnes v dobe obrovských ekonomických priepastí je migrácia väčšia než kedykoľvek predtým, pretože moderné technológie v oblasti komunikácie a dopravy, priniesli veľké množstvo nových možností pre migráciu. Taktiež dôležitým faktorom je aj schopnosť daného štátu prijať iných ľudí, ktorí sem prichádzajú. Schopnosť podeliť sa, prijať a chrániť robí z niektorých štátov viac atraktívne ciele migrácie.

Hoci sa dnes stretávame s pojmami ako migrant, utečenec alebo azylant v masmédiach takmer každý deň, väčšina ľudí v skutočnosti nepozná pravý význam týchto termínov. Tieto pojmy sa používajú bez odborného výkladu a z toho dôvodu si ich väčšina ľudí mylí.

Termín migrant má široký význam. Ide o osobu, ktorá sa rozhodla odísť zo svojho domova na iné miesto, či už v tej istej krajine alebo na iný svetadiel, z dôvodu túžby po lepších podmienkach na prácu, vzdelanie alebo spojenie s rodinou. Na rozdiel od utečencov im však v ich krajine žiadne životné nebezpečenstvo nehrozí.²

Utečenec je osoba, ktorá opustila svoju krajinu a ide do inej, a to z dôvodu vojny alebo násilia hroziaceho tejto osobe, alebo jeho rodine či spoločnosti. Štatút utečenca chráni túto osobu pred odoslaním do krajiny odkiaľ táto osoba ušla.³

Azylant je osoba, ktorá prekročí medzinárodné hranice a je v procese udelenia štatútu utečenca v inej krajine. Táto procedúra udeľovania azylu je byrokraticky náročná, zdĺhavá a môže trvať aj niekoľko rokov.⁴ V medzinárodných dokumentoch je termín azylant opísaný ako cudzinec, ktorý opustí svoju krajinu zo strachu pre možné perzekuovanie z dôvodu príslušnosti k určitej rase, náboženstvu, národnosti alebo určitej sociálnej skupine alebo kvôli politickým názorom a nie je pod ochranou svojej krajiny alebo pod jej ochranou zo strachu byť nechce a žiada o udelenie štatútu utečenca od krajiny, v ktorej sa nachádza. A podľa Ženevskej konvencie z roku 1951 je teda azylant osoba, ktorá prišla ako utečenec mimo Európy a v nej si zažiadala o udelenie azylu a ešte ho nedostala.⁵

---

² <https://www.osn.cz/stanovisko-unhcr-utečenec-alebo-migrant-co-je-spravne/>

³ <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01638.x> str. 1197

⁴ tamtiež

⁵ ÇAĞLAR, A (2011: 73)

V Turecku sa pre utečencov používa slovo "mülteci". Toto slovo má širší význam a v našom jazyku je v preklade najbližším slovom "utečenec".

2. Stručná história Sýrie

Vo svojej práci sa zaoberám sýrskymi deťmi a ich vzdelávaním v novej krajine, v Turecku. História ich domovskej krajiny veľmi súvisí s históriou krajiny, kde našli dočasné útočisko. Po celú históriu bola Sýria vďaka svojej polohe miestom záujmov väčších a silnejších krajín. Od zániku prvej kultúry Natufián na území Sýrie prešlo už niečo vyše 11 000 rokov. Dodnes sa tu odohralo veľa udalostí s dopadom na oveľa širší región. Vystriedali sa tu vlády Asýrčanov, Babylončanov, Rimanov, Abbásovov, Mamlúkov alebo Byzantíncov. Pred prvou svetovou vojnou tu od 16. storočia panovala Osmanská ríša.⁶

V 19. storočí sa na tu na istý čas usadil so svojimi vojskami egyptský miestodržiteľ Muhammad Ali. V Sýrii nastolil veľa reforiem v oblasti poľnohospodárstva a samosprávy. Pozitívnym efektom týchto reforiem bol rozvoj obchodu a remesla a tak sa Sýria stala tranzitným miestom výmeny tovaru medzi východom a západom. Avšak najnespokojnejšou skupinou ľudí boli damašské rodiny, ktoré nemali prístup k tomuto obchodu, pretože celý obchod v Sýrii ovládali Egypťania.⁷ Po prvej svetovej vojne nastal koniec osmanskej nadvlády a vďaka Sykes-Pickotovým dohodám si od roku 1920 držalo mandát v Damašku Francúzsko.⁸

V júli 1920, len dva roky po odchode tureckých vojsk, obsadila francúzska armáda celú Sýriu, ktorej nezávislosť tak trvala veľmi krátko. Dňa 24. júla 1920 sa francúzskej armáde podarilo zlomiť odpor sýrskej armády, vedenej generálom Jusúfom al-Azmom. V tejto bitke, ktorá sa odohrala neďaleko Damašku pri Malajsúne, bol tento generál, ktorý bol v tom čase sýrskym ministrom vojny, zabitý a tak Francúzom už nič nezabránilo prejsť cez slabo vybavenú obranu sýrskej armády.⁹ Osoba tohto generála Jusúfa al-Azmu je dnes v Sýrii stále veľmi rešpektovaná a stala sa symbolom sýrskeho odporu voči kolonializmu. Jedno z námestí v Damašku tiež nesie vo svojom názve odkaz po tomto hrdinovi sýrskeho ľudu.

Francúzi sa snažili rozdeliť Sýriu na menšie celky a skupiny ľudí podľa konfesie, aby im táto fragmentácia uľahčila kontrolu územia. Neskôr bola od Sýrie oddelená časť územia, ktorá vytvorila tzv. Veľký Libanon. Proti týmto deleniám a najmä proti náboženskému rozdeleniu sýrsky ľud protestoval,¹⁰ ale aj tak časť územia Sýrie okolo Iskenderunu darovali Francúzi pred druhou svetovou vojnou Turecku bez súhlasu Sýrčanov. Táto francúzska nadvláda málokedy rešpektovala vôľu sýrskeho obyvateľstva. Čo sa týka infraštruktúry ciest, železníc a prístavov, ich stav sa počas tohto obdobia zlepšil. Avšak všetky snahy domáceho obyvateľstva o väčšiu nezávislosť a slobodu Francúzi vždy tvrdo potlačili a sľuby, ktoré im dávali, nemali dlhú trvácnosť. Cez druhú svetovú vojnu, keď sa francúzsky mandátny režim

---

⁶ SHOUP, J. (2018: 15-24)

⁷ GOMBÁR, E. (1999: 132-133)

⁸ KAMRAVA, M. (2013: 40-41)

⁹ MOUBAYED, S. (2006: 45)

¹⁰ RAMADAN, I. (2014: 136-137)

držal Petainovho kolaborantského režimu z Vichy, obsadili Sýriu britské vojská. Po nich sa v Sýrii zase objavili Francúzi a tí definitívne odišli až v roku 1946.

Od tohto roku funguje Sýria ako samostatný štát. Avšak nastalo obdobie neistoty a prevratov, z ktorých najvýznamnejší bol v roku 1950 prevrat Adiba al-Šišakliho, ktorý zo Sýrie spravil diktatúru a bol zvrhnutý v roku 1954. Neskôr za vlády Šukrího al-Kuwatlího, ktorý bol prezidentom od roku 1955, sa prvýkrát dostala do vlády aj strana BAAS. Sýria bola v tých časoch obklopená štátmi tzv. Bagdadskeho paktu (VB, Turecko, Irán, Irak, Pakistan), ktorý Sýria videla ako hrozbu pre svoju suverenitu.

V roku 1958 sa jej však podarilo vytvoriť Zjednotenú arabskú republiku s Egyptom, ktorá vojenským prevratom sýrskej armády v roku 1961 bola zrušená a Sýria sa opäť stala samostatným štátom. Ďalším dôležitým bodom pre Sýriu bolo to, že v tom istom roku bola znovu prijatá za člena OSN.¹¹

Obdobie prevratov však pretrvávalo aj po tom, ako sa k vláde dostala strana Baas v roku 1963. Skončilo až nástupom Hafiza al-Asada do prezidentskeho paláca v roku 1971. Jeho vláda tvrdo odpovedala na každú akciu zo strany opozície a podarilo sa mu stabilizovať vnútropolitickú situáciu. Krvavé strety medzi sýrskou armádou a Moslimským bratstvom si v roku 1982 v meste Hamá vyžiadali niekoľko desiatok tisíc obetí. Po jeho smrti sa v roku 2000 dostal na čelo krajiny jeho syn Bašár al-Asad. Na začiatku jeho vlády si ľudia mysleli, že dôjde k zmenám, ale prioritou aj naďalej zostávala vnútropolitická stabilita na úkor reforiem.¹²

2.1 História sýrskeho konfliktu

Konflikt, ktorý sa začal v roku 2011, sa stal príčinou obrovského exodu sýrskej populácie do okolitých krajín. Na konci prvej dekády tretieho tisícročia sa začal v arabských krajinách búrlivý prerod ich politických, ekonomických a sociálnych systémov. Popri existencii všeobecných príčin tohto politicko-sociálneho prerodu v moderných štátoch, je potreba skúmania týchto zmien s ohľadom na lokálny kontext pozadia každej arabskej krajiny zvlášť. V arabskom svete je 22 jednotlivých zemí, ktoré od konca nadvlády Osmanskej ríše sa vyvíjali v rozdielnych podmienkach. Dnes sa krajiny Blízkeho východu líšia vďaka rozdielnym sociálnym, kultúrnym, ekonomickým a politickým podmienkam vývoja. Ďalším faktorom rozdielnosti arabských krajín je skutočnosť prítomnosti kolonizátorov, či už to bolo Francúzsko alebo Veľká Británia, ktoré si po prvej svetovej vojne rozdelili krajiny Blízkeho východu pod svoj vplyv.

Ako spúšťač tzv. arabskej jari sa dá označiť Tunisko, kde protivládne a opozičné demonštrácie viedli k zosadeniu Zajnulabidína bin Aliho. Oveľa väčšie protesty viedli k revolúcií na začiatku roku 2011 v Egypte, kde po krátkom čase došlo k zvrhnutiu Husního

---

¹¹ BAHBOUH, Ch. (2005: 72-77)

¹² JEŽOVÁ, M. (2011: 106)

Mubáraka. Režim Husního Mubáraka bol označovaný väčšinou ľuďmi v arabskom svete za príliš naviazaný na zahraničnú politiku západných krajín. Hlavným dôvodom, prečo títo ľudia sa postavili voči režimom bola chudoba a nedostatok práce. V krajine faraónov však ďalšími dôvodmi na spustenie revolúcie bolo aj to, že vládu a prezidenta vinili za kroky v rámci politiky v regióne, kde na úkor egyptských záujmov preferovali tie zahraničné. Revolúcia v Líbyi sa však na rozdiel od predchádzajúcich dvoch nedá označiť ako revolúcia demonštrantov ale skôr ako ozbrojený odpor voči Muammarovi Kaddáfimu, do ktorého sa na niekoľko mesiacov zapojilo na strane odporcov režimu aj NATO. Čo však majú všetky zvrhnuté vlády spoločné je, že sa dajú označiť ako diktátorské režimy s úzkou skupinou vyvolených ľudí s prístupom k vplyvným pozíciám, ktorými si držali dlhé dekády lojalitu týchto ľudí.¹³

Udalosti tzv. arabskej jari v Sýrskej arabskej republike sú však kvôli rozdielnym historickým a kultúrnym pozadiam oveľa komplikovanejšie ako tie v Egypte alebo Líbyi. Taktiež štruktúra obyvateľstva je úplne iná ako v národne homogénnom Egypte a kmeňovo rozdelenej Líbyi.¹⁴

Prvý verejný prejav odporu v Sýrskej arabskej republike voči súčasnej politickej, sociálnej a ekonomickej situácii bol zaznamenaný 15. marca 2011 v meste Dará na juhovýchode Sýrie. Príbuzní politických väzňov sa 16. marca zišli na námestí Mardža v hlavnom meste v Damašku, kde požadovali prepustenie týchto dlhodobo väznených ľudí. Postupom času sa demonštrácie rozšírili po celej krajine a stali sa zárodokom zmeny politickej, bezpečnostnej a sociálnej situácie krajiny. Neskôr sa trenice medzi ozbrojenými demonštrantmi a bezpečnostnými zložkami lojálnymi vláde pretransformovali do ozbrojeného konfliktu medzi ozbrojenými opozičnými silami a armádou Sýrskej arabskej republiky a jej spojencami. V septembri roku 2011 dezertovali z armády plukovník Husajn Harmúš a plukovník Rijád Al-Asad a tak vznikla tzv. Sýrska slobodná armáda. Od tohto momentu sa dá povedať že ide o vojnu medzi armádou Sýrskej arabskej republiky a tzv. Sýrskou slobodnou armádou, doplnený výraznou angažovanosťou zahraničných aktérov, z ktorého vznikol najkrvavejší vnútorný konflikt na Blízkom východe.¹⁵ Situácia sa začala komplikovať z dôvodu, že armáda začala čoraz viac používať kriminálne skupiny pri stretoch so skupinami demonštrantov, na ktorých sa čoraz viac začali priživovať ozbrojené záškodnícke skupiny hlásiace sa k tradícií sýrskej vetvy Moslimského bratstva. Doposiaľ kultivovaný priebeh tak nabral oveľa brutálnejšie obrysy, keď do krajiny začali prúdiť bojovníci zo zahraničia, vybavení ľahkými sofistickovanými zbraňami. Najväčšiu pozornosť z nich si vyslúžili tie najbojovnejšie, najlepšie organizované a najlepšie vyzbrojené skupiny ako napríklad: Fronta podpory sýrskeho ľudu (Džabhat an-nusra li'ahli aš-Šám) a Islamský štát v Iraku a Sýrii (ISIL, ad-Dawla al-islamijá fí'l-Iraq wa aš-šám). Obe tieto organizácie mali spojitost' s al-Qáidou a snažili sa získať sunnitské obyvateľstvo na svoju stranu extrémnym výkladom náboženstva a dodržiavaním kázne pri vykonávaní rituálnych úkonov. Na bojovom poli Sýrie tak stáli proti sebe tri základné koncepcie: strana autoritárskeho režimu , ktorý mohol kontrolovať obyvateľov v medziach doterajšieho štátu a prakticky sekulárneho modelu

¹³ RAMADAN, I. (2014: 134-135)

¹⁴ MENDEL, M. (2015: 241)

¹⁵ RAMADAN, I. (2014: 135-136)

vlády za cenu represii; strana povstaleckej armády, ktorej politické vedenie bolo nesynchronizované a preto nedôveryhodné pre Západ a strana štruktúr fundamentalizmu, ktorá brutálne pôsobila na území Sýrie a bola podporovaná finančne a vojensky z peňazí extrémnych džihádistických skupín, donorov zo štátov Zálivu a predajom ropy z oblastí, ktoré v Sýrii a Iraku mali pod kontrolou.¹⁶ To, že opozíciu podporujú mnohé krajiny, je podľa vlády zámienka na zdevastovanie zeme a jej rozdrobenie na malé kúsky. Takto bude Sýria destabilizovaná aj ako regionálny hráč. Ďalším dôvodom zahraničnej podpory opozície je podľa vlády zničenie politiky al-Muqáwama, ktorá predstavuje politiku odporu voči izraelskej okupácii a neokolonializmu v regióne a taktiež zničenie politiky al-Mumánaa, ktorá je proti dlhodobým zahraničným plánom na Blízkom východe.¹⁷

V roku 2011 v sýrskej televízii niekoľkokrát vystúpil prezident Bašár Al-Asad. Popri obviňovaní zahraničia z konšpiračnej agendy voči Sýrii navrhol národný dialóg pre uzmiernenie, ktorý väčšina opozície v zahraničí ale aj protivládne skupiny pôsobiace na území Sýrie odmietla. Podpora západných veľvyslancov demonštrantom v meste Hamá bola vnímaná sýrskou stranou ako dôkaz angažovanosti západných krajín v provokáciách voči Sýrii. Ďalšie informácie z tohto konfliktu sú už z oboch strán úplne rozdielne. Kým sýrska strana vždy hovorí o boji proti organizovanému zločinu, boji proti terorizmu, opozícia tvrdí, že zabíjajú nevinných demonštrantov.¹⁸

V októbri 2011 sa prvýkrát na zhromaždení Rady bezpečnosti OSN postavili Rusko a Čína na stranu Sýrie, keď využili svoje právo veta pri pokuse tejto Rady o presadenie rezolúcie, ktorá odsudzuje sýrsky režim za stupňovanie násilia a presadzuje uvalenie sankcií.¹⁹ Proti vojenským zásahom s následnou intervenciou zo strany západu bol aj Izrael, ktorý hoci vnímal dlhoročnú protiizraelskú politiku súčasného prezidenta, viac sa obával ideologických pokusov ohrozujúcich svoju bezpečnosť v rámci demokratizačných zmien v susednej krajine. Najdôležitejšie pre Izrael bolo, že Sýria mala predvídateľnú a stabilnú politiku Asada.²⁰

Na strane opozície bolo medzi inými aj práve Turecko, ktoré od osemdesiatych a deväťdesiatych rokov sa znovu začalo otáčať na východ a začalo byť vzorom mladých ľudí na Blízkom východe. Turecko sa stávalo moderným, ekonomicky vyspelým ale moslimským štátom, čo imponovalo ľuďom v mnohých moslimských krajinách. Turecké firmy budovali sieť dopravnej infraštruktúry na Balkáne a v severnej Afrike a Istanbul sa stal obľúbenou destináciou pre mnoho ľudí z Libanonu, Jordánska, Sýrie a Iránu. Samozrejme touto stratégiou sledovala turecká politika svoje ciele. Avšak táto politika nulových problémov sa skončila podporou intervencie v Líbyi s cieľom zvrhnutia režimu Muammara al-Kaddáfího. Turecko tak podporou sýrskej opozície, ktorá pôsobila v exile v Istanbule, zničilo dlho budované vzťahy so Sýriou, ktoré pred konfliktom v Sýrii boli na vysokom ekonomickom

---

¹⁶ MENDEL, M. (2015: 248-250)

¹⁷ RAMADAN, I. (2014: 156)

¹⁸ tamtiež 171

¹⁹ tamtiež 173

²⁰ MENDEL, M. (2015: 261)

leveli. Sýria nerozumie, prečo sa Turecko pridalo na stranu opozície a podporuje skupiny, ktoré sýrska strana nazýva ako teroristické.²¹

Zlom vo vojne nastal v roku 2015, keď sa Rusko rozhodlo intervenovať v Sýrii po požiadaní od prezidenta Bašára Al-Asada. Intervencia do spojeneckej krajiny prišla vo chvíli, keď už stál režim v Sýrii nad priepasťou. Popri Iráne a nimi podporovaných milíciách sa Rusko úspešne usilovalo o navrátenie veľkej časti krajiny do rúk prezidenta Al-Asada.²² Na začiatku roku 2019, po dobytí poslednej bašty Islamského štátu Baghúzu, sa zdá byť tento samozvaný kalifát porazený. Avšak hlavnou otázkou nateraz je, kto bude v Sýrii obnovovať a rekonštruovať zničenú krajinu. Poslednou provinciou, kde sa stále bojuje a kam sa teraz presúva veškerá pozornosť, je Idlib. Tu sa islamskí radikáli stále držia a všetky kroky musia byť premyslené, pretože by mohli znamenať ďalšie spustenie utečeneckej krízy. Sýria je teraz ihriskom regionálnych hráčov, ktoré so záujmom sleduje celý svet, ktorý zaujíma, kto bude mať po vyčistení džihadistických skupín najväčší vplyv.²³

2.2 Útek obyvateľstva

Výsledok narastajúceho násillia vojnového konfliktu v Sýrii je aj nútená, či už vnútorná alebo vonkajšia, migrácia Sýrčanov. So zvyšujúcim sa počtom stretov medzi sýrskou armádou a opozičnými skupinami začal od roku 2012 významne narastať počet ľudí, ktorí pred konfliktom utiekali hlavne do susedných krajín. Hlavnými krajinami sa stali Turecko, Libanon, Jordánsko a Irak. V júli 2012 zaregistroval Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR) už viac než 117 000 sýrskych utečencov. Narastajúci počet žiadateľov o azyl zaznamenali v roku 2012 už aj v Európskej únii a to najmä v Nemecku. Dá sa povedať, že čísla utečencov sú priamo úmerné rozmerom, ktorý konflikt v Sýrii časom naberal. V roku 2013 už počet zaregistrovaných utečencov prekročil číslo jeden milión. Veľa z nich skončilo v utečeneckých táborech okolitých krajín.

Najčastejšími oblasťami úteku v Libanone sa stali Biqá, Bejrút, severný Libanon, okolie Tripolisu, Ibra Sajd, Týr a iné mestá. Po celom území sa na 1400 miestach starali o utečencov UNHCR, Dánska rada pre utečencov, organizácie Abád a iné neziskové organizácie. Pomoc pre deti zabezpečoval UNICEF a pomoc pre palestínskych utečencov zo sýrskeho tábora zabezpečoval Úrad vysokého komisára OSN pre palestínskych utečencov UNRWA.

Ďalšou krajinou, kam utečenci utiekali bolo Jordánsko, kde najväčší nápor zaznamenal sever krajiny s mestami Džábir a Ramtha. Jordánska vláda sa s narastajúcim počtom prichádzajúcich utečencov rozhodla o postavení utečeneckého tábora Zátarí, kde v

---

²¹ ÖZEL-VOLFOVÁ, G. (2013: 210-234)

²² <https://www.mepc.org/journal/russias-syria-war-strategic-trap>

²³ https://www.irozhlas.cz/komentare/komentar-jan-fingerland-islamsky-stat-dzhihadiste_1903310629_rez

máji 2013 žilo už 160 000 Sýrčanov. Hygienické a zdravotné podmienky, taktiež aj potravinová distribúcia v tomto tábore bola zlá. Obrovský počet Sýrčanov však pred konfliktom neutiekol do iných krajín, ale sa premiestnil do inej lokality v rámci Sýrie. Vnútorne vysídlení ľudia hľadali útočisko u svojich známych alebo v školách, mešitách atď. Aj odchod do iného mesta znamená nemožnosť zabezpečiť normálny chod rodiny, kvôli nedostatku pracovných miest, jedla, škôl alebo zdravotníckych zariadení. Najhoršie bolo, že presúvajúci sa konflikt donútil veľa sýrskych rodín utekať viackrát. Týmto najviac trpeli deti, ktoré tvorili polovicu vnútorne vysídlených ľudí. Dostupnosť vzdelávania je v takýchto podmienkach nepredstaviteľná. UNICEF sa snaží zabezpečiť aspoň základné životné potreby, potraviny, vodu, oblečenie, hygienické potreby a lieky. Ďalej provizórne zabezpečujú očkovanie a aj výuku.²⁴ Do apríla 2019 bol celkový počet zaregistrovaných sýrskych utečencov podľa údajov Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov 5 648 002.²⁵

2.3 Emigrácia Sýrčanov do Turecka a proces integrácie

Oblasť Malej Ázie je už od pradávna miestom, kde vždy prebiehal a bude prebiehať pohyb ľudí, tovarov a informácií. Historické a kultúrne aspekty z tejto oblasti vytvorili most medzi troma svetadielmi. Ľudia sem migrujú a žiadajú tu o azyl alebo tadiaľto len prechádzajú či už zo sociálnych, ekonomických alebo politických dôvodov. Preto má táto oblasť historickú skúsenosť s migráciou a je pochopiteľné, že Turecko je dnes so skoro štyrmi miliónmi hostiteľom najväčšieho počtu utečencov na svete.²⁶ V posledných rokoch sa Turecko stalo miestom, kde prúdi veľa utečencov zo susedných krajín ale aj širšieho regiónu či Afriky kvôli politickým, sociálnym a ekonomickým dôvodom.

Po vypuknutí arabskej jari začali od roku 2011 prichádzať ľudia zo Sýrie do Turecka. Dnes podľa tureckých zdrojov 96% z celkového počtu 3 632 000 utečencov žije v mestách. Počet utečencov, kvôli narodeniam a prichádzajúcim ľuďom, stúpал v roku 2018 v Turecku každý deň o 1000, čo je veľký nápor na miestnu infraštruktúru. Napríklad v meste Kilis na juhu Turecka je počet Sýrčanov vyšší ako počet miestnych ľudí.²⁷ Hlavné tábory pre sýrskych utečencov v Turecku boli v lokalitách Gaziantep, Kilis, Kahramanmaraş, Akçakale, Adana, Adiyaman, Osmaniye a niekoľko táborov pri meste Antakya.²⁸

Spočiatku to malo byť len dočasné prichýlenie sýrskych utečencov utekajúcich pred vojnou a boli nazývaní ako dočasní hostia. Avšak čoskoro si v Turecku uvedomili, že konflikt v susednej krajine je oveľa komplikovanejší a bude trvať dlhšie ako si mysleli. Politika Turecka sa v tejto téme začala meniť a začali pripravovať plán ako sa vysporiadať s dlhšou

²⁴ RAMADAN, I. (2014: 187-192)

²⁵ <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>

²⁶ <https://reliefweb.int/report/turkey/unhcr-turkey-factsheet-august-2018>

²⁷ <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/06/19/syrian-refugees-in-turkey-beyond-the-numbers/>

²⁸ RAMADAN, I. (2014: 189)

návštevou týchto hostí. Po tom čo sa na väčšine územia v Sýrii opäť ujal vlády Asad, sa začali objavovať hlasy v susedných krajinách, aby Sýrčania boli premiestňovaní do svojej krajiny. Avšak tí sa ešte nechcú vrátiť do svojej krajiny, kvôli sociálnej a bezpečnostnej neistote, krivajúcej ekonomike a zničenej infraštruktúre aj napriek tomu, že by konflikt v krajine už nebol.²⁹

V Sýrii bola počas konfliktu v mnohých mestách zničená verejná infraštruktúra ako nemocnice, školy a cesty. Okrem verejnej infraštruktúry boli v Sýrii zničené aj domy a byty. Počas konfliktu bolo zničených až 3 milióny domov.³⁰ Poničené dopravné a elektrické siete budú mať tiež veľmi negatívny dopad na ekonomický a sociálny rozvoj Sýrie.³¹ Zdravotnícke zariadenia sa tiež nevyhli ničivým udalostiam konfliktu. Podľa prieskumu World Bank Group, ktorý sa uskutočnil v desiatich veľkých mestách je 16% zdravotníckych zariadení úplne zničených a 42% zdravotníckych zariadení je čiastočne zničených.³² Zničené boli taktiež vzdelávacie zariadenia. Niektoré školy boli dokonca využívané ako vojenské základne. V roku 2017 fungovalo v Sýrii zhruba 57% vzdelávacích zariadení. Preto ani v tejto oblasti sa prípadní návratci nemôžu spoliehať na funkčnosť, keď nie sú si istí, či sa po návrate budú ich deti môcť posadiť do školských lavíc.³³

Podľa OSN je odhadovaná suma za rekonštrukciu Sýrie vo výške 250 miliárd dolárov a podľa sýrskej vlády je táto suma vo výške až 400 miliárd dolárov. Výsledkom veľmi zlej ekonomickej situácie v krajine, v ktorej za prvé štyri roky konfliktu viac ako polovica podnikateľov zavrela alebo premiestnila svoje aktivity a nezamestnanosť tak stúpila na vyše 50%, je tak aj obrovská chudoba. Ešte donedávna znepriatelené štáty Perzského zálivu dnes odrazu Sýrii podávajú pomocnú ruku a chcú si kúpiť vplyv v krajine. Nielen tieto bohaté ropné štáty ale aj menej bohaté štáty susediace so Sýriou chcú obnoviť obchodnú výmenu a zlepšiť tak svoju ekonomickú situáciu. Prvým arabským lídrom, ktorý navštívil krajinu od začiatku konfliktu bol, dnes už bývalý, sudánsky prezident Omar Bašír a po tejto návšteve začali otvárať svoje ambasády v Damašku aj ostatné arabské štáty. Avšak sýrski podnikatelia sa napriek týmto pozitívnym novinkám, ktoré by mohli znovu naštartovať sýrsku ekonomiku obávajú dopadov amerických sankcií, ktoré ich môžu zasiahnuť.³⁴ Tieto neistoty sú ďalším dôvodom prečo návrat do svojej krajiny Sýrčania pozitívne nevidia a svoj návrat odkladajú.

V tomto kontexte dlhodobá prítomnosť sýrskych utečencov v Turecku si nevyžaduje iba pevné a komplexné riešenia ale aj finančnú a politickú podporu na zabezpečenie ich potrieb v dlhodobom horizonte. Tu už začala turecká vláda robiť kroky na zabezpečenie ich sociálnych potrieb podporou zamestnávania sýrskych utečencov a podporou vzdelávania ich

---

²⁹ <https://thearabweekly.com/syrian-refugees-are-not-going-home-anytime-soon>

³⁰ <https://www.middleeastmonitor.com/20180601-3m-homes-destroyed-in-syria-war/>

³¹ <https://www.worldbank.org/en/country/syria/publication/the-toll-of-war-the-economic-and-social-consequences-of-the-conflict-in-syria> str. 18-34

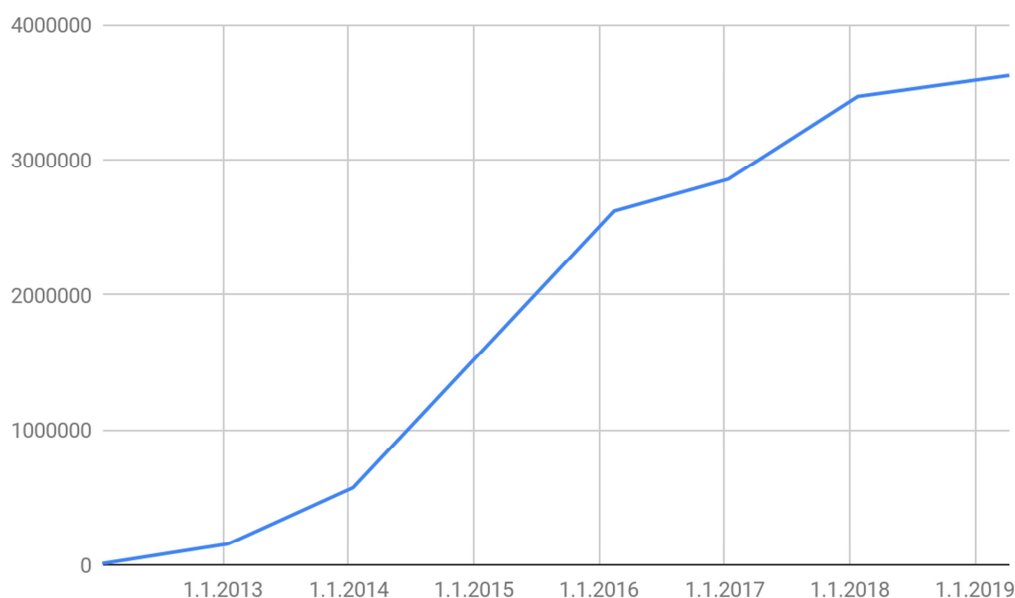
³² tamtiež str. 38

³³ tamtiež str. 44

³⁴ <https://www.ft.com/content/fb2263e8-2477-11e9-b329-c7e6ceb5ffdf>

detí. Začali sa tým pádom zameriavať na riešenia, ktoré sú dlhodobé.³⁵ Vývoj počtu registrovaných sýrskych utečencov v Turecku je zobrazený v nasledujúcom grafe.³⁶

Najčinnejšie začali byť samosprávy, ktoré rozbehli projekty zamerané na integráciu utečencov. Zriadili jazykové kurzy a programy sociálnej podpory, pomáhajú vytvárať podmienky pre sýrskych podnikateľov a v niektorých samosprávach, ako napríklad štvrť Bagcilar v Istanbule, ukazujú utečencom cez spoluprácu v mestských konciloch, ako participovať na veciach verejných. Ďalšou výzvou bolo poskytnutie vzdelania pre sýrske deti. Dnes študuje na tureckých univerzitách už vyše 20 000 študentov zo Sýrie.³⁷ Tento obrovský nápor na tureckú infraštruktúru vyžaduje riešenia, ktoré pomôžu zmierniť tlak na turecké inštitúcie. Napriek tomu je, kvôli nedostatku zdrojov a financií, pre Turecko zložitá vytvoriť schopnú infraštruktúru a zveľadiť kapacity škôl a nemocníc, aby mohli tento nápor zvládnuť.³⁸ Z celkového počtu 3 632 000 sýrskych utečencov v Turecku ku koncu roka 2018 malo 590 000 sýrskych detí prístup k vzdelaniu.³⁹ Celkový počet sýrskych utečeneckých detí činí zhruba 1 649 000 čo znamená, že 45% sýrskych utečencov je vo veku 0-18 rokov.⁴⁰

Napriek snahám tureckej vlády o začlenenie sýrskych utečencov do spoločnosti je verejná mienka v Turecku proti dlhšiemu zotrvávaniu utečencov v krajine. Hoci sa turecká

³⁵ <https://www.geografie.cz/archiv/stahnout/83>

³⁶ <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

³⁷ <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/06/19/syrian-refugees-in-turkey-beyond-the-numbers/>

³⁸ <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/turkey-s-refugee-crisis-politics-permanence>

³⁹ <https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF%20Turkey%20Humanitarian%20Situation%20Report%20No.%2028%20-%20January-December%202018.pdf> str. 3

⁴⁰ <https://multeciler.org/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

vláda snaží zvýrazňovať kultúrnu a náboženskú podobnosť týchto dvoch krajín, turecká verejnosť vidí utečencov ako prekážku. Dáva im za vinu zníženie kvality verejných inštitúcií, zvyšovanie cien nájomov v mestách a zvyšovanie nezamestnanosti. Verejná mienka má dopad aj na politiku vlády, ktorá nechce aby sa táto mienka obrátila proti nej. Ako povedal turecký prezident Recep Tayyip Erdogan: “turecká invázia umožní návrat utečencov do vlasti” a pred blížiacimi sa voľbami v marci 2019 povedal: “nezostanú u nás navždy”.⁴¹

---

⁴¹<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/06/19/syrian-refugees-in-turkey-beyond-the-numbers/>

3. Vzdelávanie

Vzdelávanie je najefektívnejším nástrojom, ktorým sa dá predísť marginalizácii utečeneckých detí. Dáva im možnosť naplno sa realizovať a mladým dáva možnosti postaviť sa na nohy a zbaviť sa chudoby. Vzdelanie im navyše pomáha uvedomiť si potrebu boja za lepší život.⁴² V tomto zmysle sa vzdelanie stalo kľúčovým elementom, ktorý poskytuje nástroje, ktoré umožňujú ľuďom žiť ich životy samostatne a prispievať svojou činnosťou spoločnosti. Vzdelanie je uznané ako základné ľudské právo v článku 26 vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv:

“Každý má právo na vzdelanie. Vzdelanie má byť bezplatné, aspoň v začiatkových a základných stupňoch. Základné vzdelanie má byť povinné.

Technické a odborné vzdelanie má byť všeobecne prístupné a vyššie vzdelanie musí byť rovnako prístupné všetkým na základe schopností.

Vzdelanie má smerovať k plnému rozvoju ľudskej osobnosti a k posilneniu úcty k ľudským právam a základným slobodám.

Má pomáhať vzájomnému porozumeniu, znášanlivosti a priateľstvu medzi všetkými národmi a skupinami rasovými aj náboženskými, ako aj rozvoju činnosti Organizácie spojených národov pre zachovanie mieru.

Rodičia majú prednostné právo voliť druh vzdelania pre svoje deti.”⁴³

Pre utečencov, ktorí musia kvôli ohrozeniu svojej bezpečnosti z nenazdajky opustiť svoje domovy a tak prichádzajú do novej krajiny, kde nemajú možnosti bývania, práce, výučby jazykov, ktoré sa v danej krajine používajú, je najdôležitejšia otázka, ako bude prebiehať adaptácia v nových zemepisných šírkach a novej kultúre pre nich a ich deti. V tomto ohľade sú školy najdôležitejším miestom kontaktu medzi domácim a novým obyvateľstvom.⁴⁴

3.1 Vzdelávanie v Sýrii

V Sýrii je hlavným vyučovacím jazykom arabčina.⁴⁵ Kvôli limitujúcemu a slabému vyučovaniu cudzích jazykov a hlavne kvôli arabizácii všetkých predmetov má väčšina študentov problémy, ak je vyučovanie v inom ako arabskom jazyku.⁴⁶ Keďže väčšina materských škôlok je súkromná, tak predškolská výchova je platená. Základné a väčšinou aj stredné vzdelanie je zdarma, nehľadiac na finančnú situáciu rodičov. Základná škola trvá šesť rokov a stredné školy môžu byť buď trojročné alebo štvorročné, ktoré sa ukončujú

⁴² <https://annakrasteva.wordpress.com/2014/01/19/education-refugees/>

⁴³ Všeobecná deklarácia ľudských práv, 1948, článok 26

⁴⁴ <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00094056.2009.10521400> str. 352

⁴⁵ BAHBOUH, Ch. (2005: 143)

⁴⁶ SENGUPTA, E. (2018: 132)

maturitou.⁴⁷ Sýrska vláda v spolupráci s Organizáciou OSN pre vzdelanie, vedu a kultúru (UNESCO) sa rozhodla zaviesť projekt rozširovania predškolských zariadení aj do odľahlejších kútov zeme aby znižovala podiel negramotného obyvateľstva.⁴⁸ Od začiatku vojny sa situácia ohľadom vzdelávania zhoršila a v roku 2015 bolo mimo školy vyše 2 milióny sýrskych detí v Sýrii a zhruba 5000 škôl bolo kvôli konfliktu mimo prevádzky.⁴⁹ Náboženská výchova v Sýrii je rozdelená na dve časti. Jedna časť je pre moslimské deti, kde sa učia o islame nehľadiac na to, z ktorej vetvy islamu sú. Druhá časť je pre kresťanské deti. V osnovách, ktoré vydalo sýrske Ministerstvo vzdelávania pre obe skupiny, sa nachádzajú základné informácie o obidvoch náboženstvách, histórii, zakladateľoch, prorokoch a praktizovaní náboženstiev. Navyše sa prevažne učí o spoločných črtách týchto dvoch náboženstiev aby sa zvýraznila myšlienka jednotného sýrskeho ľudu. V Sýrii, ako aj v iných arabsky hovoriacich krajinách, sa aj v učebniciach náboženstiev boh nazýva Alláh, čo znamená v arabskom jazyku Boh, a to nehľadiac na náboženstvo.⁵⁰

3.2 Vzdelávanie v Turecku

V školskom roku 2016/2017 bolo prvýkrát v Turecku mimo škôl menej sýrskych detí ako v nich. Podľa tureckého ministerstva národného vzdelávania bolo z 870 000 sýrskych detí v školskom veku 380 000 mimo školy. S podporou Detského fondu spojených národov (UNICEF-u) sa dočasné vzdelávacie centrá (geçici eğitim merkezi) stali prvou zastávkou na ceste k vzdelaniu sýrskych študentov v Turecku.⁵¹ Tento projekt je zameraný len na deti zo Sýrie a dnes už je väčšina z nich na verejných tureckých školách a tak turecká vláda plánuje postupne zavrieť všetky dočasné vzdelávacie centrá,⁵² ktorých bolo viac než 400 po celom Turecku.

V Turecku trvá povinná školská dochádzka 12 rokov a je rozdelená do troch štvorročných stupňov. Základná škola (ilkokul) trvá štyri roky. Piaty rok prebieha už na strednej škole (Ortaokul), ktorá trvá tiež štyri roky. Je to porovnateľné s prvým resp. druhým stupňom základných škôl na Slovensku, avšak po ôsmom roku nastupujú žiaci na lýceá (Lise) alebo stredné odborné školy (Meslek okulu).

---

⁴⁷ BAHBOUH, Ch. (2005: 144)

⁴⁸ <http://joshualandis.oucreate.com/Islamic%20Education%20in%20Syria.htm>

⁴⁹ <http://wenr.wes.org/2016/04/education-in-syria>

⁵⁰ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01416200802661100?scroll=top&needAccess=true>

⁵¹ <https://www.thecairoreview.com/tahrir-forum/educating-syrian-refugees-in-turkey/>

⁵² <https://borgenproject.org/expanding-education-for-syrian-refugees-in-turkey/>

4. Terénny výskum

4.1 Metódy výskumu

V tejto kapitole sa budem zaoberať priblížením procesu vzdelávania sýrskych utečeneckých detí na tureckých školách na príklade dočasného vzdelávacieho centra v meste Karaman a následne na štátnej strednej škole, ktorá je v štvrti Esenyurt, vzdialená zhruba 40 km od centra Istanbulu. Svoj výskum som tu realizoval v mesiacoch február a marec 2019.

Získanie povolení na návštevu škôl vôbec nebolo jednoduché. Riaditeľ centra mi povedal, že v minulosti sa už stali predmetom správ, ktoré on pokladal za nepravdivé.

“Robíme, čo je v našich silách, ale rôzni novinári z Európy sa tu snažia nájsť len to negatívne,” (riaditeľ centra, február 2019). Povoleniam predchádzali dlhé vyjednávania s miestnymi politikmi, úradníkmi a aj učiteľmi. V Turecku som absolvoval už niekoľko študijných pobytov, ktoré predchádzali môjmu výskumu a počas nich som sa zoznámil aj s miestnymi politikmi, ktorí stáli pri otvorení dočasného vzdelávacieho centra v meste Karaman, a ktorí podporovali školu finančne aj materiálne. Vďaka ich pomoci som potom mohol študovať podmienky a proces vzdelávania sýrskych detí bez ďalšej zbytočnej byrokracie, ktorá by mi len zaberala čas, ktorý som mohol využiť na osobné pozorovanie a rozhovory. Bolo mi povedané, že dva týždne predo mnou sa pokúšal robiť rovnaký výskum istý taliansky výskumník, ale jeho žiadosti nebolo vyhovené a do školy ani len nenazrel.

Cieľom mojej práce bolo nielen opísať proces vzdelávania sýrskych utečeneckých detí, ale aj odpovedať si na hypotézu, ktorú som si stanovil pred výskumom:

1. Hypotéza: “Sýrsky žiak sa dokáže jednoducho a rýchlo naučiť turečtinu”
2. Hypotéza “Sýrske deti majú na štátnych školách problémy so zvládaním učiva”.

Na vyhodnotenie týchto hypotéz som získal podklady kvalitatívnym výskumom a to hĺbkovými rozhovormi a hlavne nezúčastneným pozorovaním.

Na mojej prípadovej štúdií sa podieľalo celkovo 30 detí z toho 20 z nich bolo v dočasnom vzdelávacom centre v meste Karaman a 10 detí na štátnej strednej škole v štvrti Esenyurt v meste Istanbul. V dočasnom vzdelávacom centre tvorili dievčatá 60% a chlapci 40% respondentov. V Istanbulu bolo len jedno dievča a zvyšok boli chlapci. Veková štruktúra bola skoro rovnaká v oboch miestach výskumu. Respondenti v dočasnom vzdelávacom centre mali 10 - 11 rokov. Na strednej škole to boli deti vo veku 11 - 12. Deti pochádzali najmä z Aleppa, ale bolo tam veľa detí z miest Deir ez-Zor alebo Homs. Na strednej škole to bola najčastejšie Hamá. V dočasnom vzdelávacom centre pôsobia aj učitelia zo Sýrie. Ako aj deti tak aj oni pochádzajú z rôznych častí Sýrie. Rozprával som sa s tromi učiteľmi. Dvaja boli z Damašku a jedna učiteľka pochádzala z Latakie.

Väčšiu časť môjho výskumu zabralo osobné pozorovanie. Pri pozorovaní hodiny tureckého jazyka v dočasnom vzdelávacom centre v meste Karaman sa pôvodne plánované nezúčastnené pozorovanie zmenilo na zúčastnené a to z toho dôvodu, že som musel absolvovať slovnú hru s miestnymi žiakmi. Pri rozhovoroch som používal pološtrukturovaný dotazník a svoje poznámky som si písal do zošita.

Osobné rozhovory prebiehali inak v dočasnom vzdelávacom centre a inak na štátnej škole. V centre som robil rozhovory s deťmi, pri ktorých boli aj sýrski učitelia. Týmto deťom sa rozprávalo veľmi ľahko, pretože aj vďaka sýrskym učiteľom, som si ich dôveru získal veľmi rýchlo. Opačný prípad bol v Istanbule, kde som robil rozhovory medzi štyrmi resp. viacerými očami. Pri takomto type rozhovoru vôbec nie je jednoduché si získať dôveru respondenta. Selekcia detí prebiehala ešte pred mojim príchodom. V Karamane ich vyberal riaditeľ školy a v Istanbule ich vyberala učiteľka, s ktorou som sa poznal. Na otázky, ktoré prikladám aj v prílohe, som síce odpovede dostal, ale tento dotazník nebol cieľom mojej práce, ako skôr akýmsi pomocníkom pri rozhovoroch. V rozhovoroch som sa snažil hľadať odpovede medzi riadkami, ktoré sú pre môj opis oveľa smerodajnejšie. Pri rozhovoroch, ktoré som robil v Istanbule, som vždy po prvej otázke dostal jednu otázku aj ja a to bolo, prečo sa ich to pýtam. Zdalo sa mi, že tamojšie deti okoliu dôverujú menej. Avšak metóda môjho výskumu bola hlavne o osobnom pozorovaní, ktoré bolo aj zúčastnené aj nezúčastnené.

4.2 Dočasné vzdelávacie centrum Karaman

V meste Karaman funguje dočasné vzdelávacie centrum od roku 2016. Školský rok 2018/2019 je tretím a zároveň posledným školským rokom. Po skončení tohto centra odídu všetky deti do štátnych škôl. V dočasnom vzdelávacom centre v meste Karaman je momentálne okolo 200 žiakov zo Sýrie. Tak ako v ostatných centrách aj tu prebieha výuka od tretej triedy pretože deti, ktoré majú nižší vek, teda šesť či sedem ročné, dostávajú vzdelanie v štátnych tureckých školách spolu s tureckými vrstovníkmi od prvej triedy.

Mesto Karaman leží v provincii Sakarya, ktorej hlavným mestom je Adapazari, ktoré je od Karamanu vzdialené zhruba 13 km. Niektorí žiaci však dochádzajú do tejto školy aj zo vzdialenosti 70 km a cesta im trvá viac ako hodinu. Vďaka školským autobusom však nemusia deti a ich rodičia riešiť prestupy a iné problémy spojené s dochádzaním.

Škola začína ráno o 09:30 a končí 14:45. Po skončení vyučovania už čakajú pred školou autobusy, ktoré nielen deti, ale aj ich učiteľov odnesú naspäť do svojich bydlísk. Budova, v ktorej je škola, bola vybudovaná pre tento účel. Je prakticky nová a triedy vyzerajú čisto a moderne, hoci v nich nie je použitá žiadna technika ako napríklad interaktívne tabule. Avšak každá jedna vec, ktorá sa v triede nachádza, či už je to okno alebo zástrčka do elektriny, je označená po turecky, čo pomáha pri zapamätávaní si slov. Deti zo Sýrie dostávajú materiálnu podporu vo forme písacích potrieb alebo zošitov, ktoré im rozdá škola.

Každý deň je šesť hodín vyučovania a jedna hodina trvá 40 minút. V jednom týždni má teda každá trieda 30 hodín vyučovania, z toho 15 hodín turečtiny a 15 hodín ostatných predmetov, ktoré sú vyučované v arabčine. Všetky predmety sa deti učia vo svojom rodnom jazyku. V tomto arabskom bloku má miesto aj jedna hodina anglického jazyka. Na tejto škole teda pôsobia aj učitelia zo Sýrie, ktorí vyučujú predmety len v arabskom jazyku. Všetky dočasné vzdelávacie centrá používajú sýrske osnovy, a to aj napríklad pri výučbe náboženstva, kde sa učí náboženstvo bez náklonu ku ktorejkoľvek vetve islamu.

Ako v každej škole, aj v tejto sa nachádza zborovňa. Miestnosti, kde učitelia trávajú čas behom prestávok, sú dve. Jedna zborovňa slúži pre tureckých učiteľov a druhá na opačnej strane chodby slúži pre arabských učiteľov. Vzťahy medzi týmito dvoma skupinami sa mi zdali vlažné, hlavne kvôli jazykovej bariére. V zborovniach sa nachádza len stôl a stoličky, kde si cez prestávky učitelia chodia sadnúť, občerstviť sa, napiť a prehodiť slovo so svojimi kolegami.

V dočasnom vzdelávacom centre v meste Karaman sú okrem tretieho, aj štvrtý, siedmy a ôsmy ročník. Žiaci, ktorí sú v dočasnom vzdelávacom centre v štvrtom ročníku odchádzajú po jeho skončení do štátnej školy. Piata trieda je vynechaná pre to, aby deti mohli každý stupeň začať už na štátnej škole, teda na ich strednej škole. Šiesta trieda na tejto škole nebola z kapacitných dôvodov. Týmto systémom sa predíde aj problémom s nevyváženým vekom žiakov, keď do prvých tried nenastupujú deti, ktoré by už vekom mali patriť do vyšších tried. Triedy sú rozdelené podľa úrovne tureckého jazyka. Napríklad štvrtá trieda je rozdelená do štyroch úrovní. Štvrtá A je trieda, kde žiaci rozprávajú ale aj píšú po turecky veľmi dobre. Štvrtá D je trieda, kde je to s turečtinou najslabšie.

V rámci môjho výskumu som mal možnosť zúčastniť sa dvoch hodín turečtiny práve v tejto najslabšej triede. Boli tam žiaci, ktorí napríklad vedeli veľmi dobre hovoriť po turecky ale mali problém s písaním alebo tam boli žiaci, ktorí písať vedeli ale pri komunikácii s učiteľom mali problém s vyjadrovaním. Je to aj preto, lebo v týchto D triedach sú deti, ktoré prišli do Turecka neskôr ako tie, ktoré chodia do tried s vyšším označením:

“Deti v tejto triede majú rôzne nedostatky v turečtine, ale práve tu sú najsnaživejšie. Väčšina z nich je v Turecku len dva či tri roky. Aj za taký krátky čas sa dokážu naučiť jazyk celkom dobre.” (Kerim, 25 rokov, učiteľ turečtiny)

Turečtina ale podľa slov detí nie je veľkým problémom. Za dva roky sa tak väčšina detí dokázala naučiť plynule hovoriť po turecky. Turecký jazyk sa vyučuje v dvojblokoch. V prvej časti sa deti učia nové témy, píšú vety na tabuľu, kontrolujú si domáce úlohy a učiteľ si náhodne vyberá žiaka, ktorý musí zopakovať naučené vety. Po prestávke začína druhá časť a v nej sa hrajú žiaci hry, ktoré súvisia s opakovaním si naučených slov a pomáhajú tak deťom si zdokonaľiť slovnú zásobu.

“Učiteľ sa vždy na konci hodiny opýta každého z nás na nejakú vec v triede, vďaka nemu som sa naučil turečtinu za pár mesiacov.” (Alí, 10 rokov)

Prvá hypotéza sa mi tak potvrdila, pretože vo väčšine prípadov sa deti naučili turečtinu v priemere počas dvoch rokov.⁵³

Deti majú rady aj tureckých učiteľov ale lepší vzťah majú s učiteľmi zo Sýrie. Tí to pripisujú nostalgii za rodnou krajinou:

„Tureckí učelia nie sú zlí, ale my sme ako ich rodičia, hovoríme tým istým jazykom a pri nás sa cítia ako doma.“ (Leila, učiteľka angličtiny)

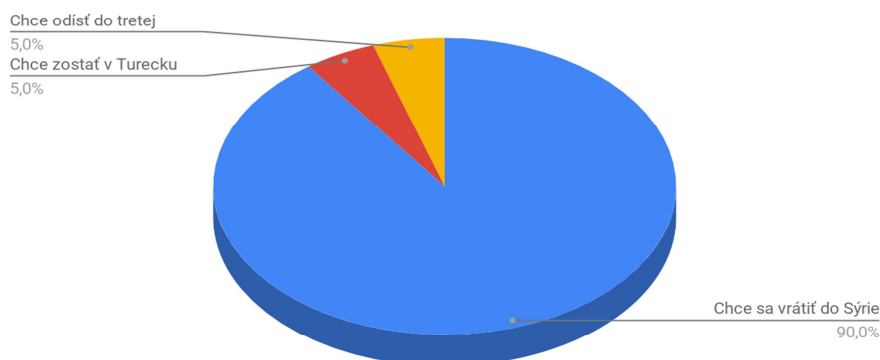
Pri rozhovore s deťmi som zistil, že sa najviac tešia na to, keď začnú prázdniny a ony pôjdu aj s rodičmi sa pozrieť do Sýrie a keď bude situácia priaznivá, tak tam budú chcieť zostať. Toto ich pranie môže ovplyvniť ich aktivitu v škole, keď sa nechcú učiť turecky preto, lebo si myslia, že už onedlho budú opäť v Sýrii:

“Už toto leto pôjdme naspäť do Sýrie, čakám iba na koniec školského roka.” (Áiša. 10 rokov)

Z 20 detí, ktorých som sa v tomto dočasnom vzdelávacom centre pýtal na to, či by sa chceli vrátiť do Sýrie, len dvaja chlapci odpovedali záporne. Dôvod jedného z nich boli spomienky na vojnu a dôvodom druhého chlapca bol život v Turecku, na ktorý si už zvykol. Chlapec, ktorý sa nechcel vrátiť do Sýrie kvôli zlým spomienkam, nechce ostať ani len v Turecku. Najradšej by išiel niekam inam, napríklad do Nemecka. Títo dvaja chlapci, ktorí sa do Sýrie vrátiť nechcú, uviedli, že najväčší rozdiel medzi školou v Sýrii a v Turecku je, že v Turecku nie sú fyzické tresty. Desaťročný Hasan na margo fyzických trestov v Sýrii povedal:

“V triede v Sýrii učiteľ chodil s dlhou palicou a často nám ňou dal po prstoch.” (Hasan, 10 rokov)

Dočasné vzdelávacie centrum Karaman

53

Je potrebné vysvetliť, že turecký a arabský jazyk sú dva úplne odlišné jazyky, pochádzajúce z odlišných jazykových rodín. Štruktúra slovosledu, gramatika a písmo týchto dvoch jazykov sa ani len náhodou nepodobá. Jediné, čo tieto dva jazyky spája, sú turecké slová prebraté z arabského jazyka, ktoré sa tam dostali ešte za vlády Osmanskej ríše.

Osem z desiatich detí, s ktorými som robil rozhovor v dočasnom vzdelávacom centre býva v Turecku už viac ako štyri roky, čo je pri ich veku, ktorý bol vo väčšine 10 rokov, skoro polovica života a aj napriek tomu sa stále chcú vrátiť do rodnej krajiny. S výukou začali keď mali sedem rokov a v tejto škole sú už tretí rok. Medzi chlapcami bol najobľúbenejší predmet veda a matematika. Arabský alebo anglický jazyk boli menej obľúbené. Medzi dievčatami to bol práve arabský jazyk, ktorý by chceli v budúcnosti vyučovať.

Všetky deti, s ktorými som sa rozprával, uviedli, že v prípade ak sa situácia v Sýrii nezlepší, budú pokračovať vo vzdelávaní v Turecku, kde sa chcú dostať na univerzitu. Túto metú mali všetci rovnakú, pre každého jedného žiaka má vzdelanie vysokú hodnotu a nie je medzi nimi nikto, kto by povedal, že vysoká škola nie je ich cieľom do budúcnosti. Chodenie do školy si preto deti vážia a rady tam chodia. Medzi najobľúbenejšie profesie, ktoré by chceli tieto deti vykonávať v budúcnosti, patrí u dievčat učiteľka a u chlapcov doktor.

Pri rozhovore s učiteľmi, ktorí sa poznali s rodičmi detí, som zistil, že jedným z najväčších problémov, ktorému sýrske rodiny čelia, je jazyková bariéra týchto ľudí, čo im prakticky znemožňuje prístup na pracovný trh a tak väčšina z nich je bez práce. Ďalej, je to problém pri komunikácii s úradmi a zdĺhavá byrokracia:

“Neraz sa stalo, že sa mi rodičia detí sťažovali na byrokráciu, kvôli ktorej po presťahovaní nedostali od Červeného polmesiaca finančnú podporu aj sedem mesiacov.”
(Leila, učiteľka angličtiny)

Tureckí učitelia sú prísni, no podľa mojich dojmov, sú tureckí učitelia prísnejší nežľadiac na to, koho učia. Celkovo sú deti spokojné a medzi nimi a tureckými učiteľmi panujú dobré vzťahy. Pri rozhovore s tureckými učiteľmi som nadobudol dojem, že túto úlohu vykonávajú s veľkou zodpovednosťou pre budúcnosť svojej krajiny. Ďalším z veľkých problémov je rýchlosť registrácie utečencov, ktorá niekedy trvá aj niekoľko mesiacov z dôvodu ich vysokého počtu. Súvisí to s už spomínaným problémom zdĺhavej byrokracie. To platí aj pre deti, ktoré tak nemôžu študovať na štátnych školách pred tým ako sú poriadne zaregistrované v tureckom systéme. Aj pre toto je dôležité, že tu fungoval tento národný projekt dočasných vzdelávacích centier, ktoré mohli navštevovať aj deti, keď ešte nemali hotové všetky dokumenty a neboli zapísané v tureckom systéme.

4.3 Stredná škola v Istanbuli

V Istanbuli som navštívil štátnu základnú školu v štvrti Esenyurt, ktorá je známa ako štvrť sýrskych utečencov. Napriek tomu je percento sýrskych detí v tunajších triedach nízke. V každej triede je zhruba 30 žiakov, z toho jeden alebo dvaja sú zo Sýrie. Tu som robil rozhovory so staršími deťmi. Boli tu väčšinou jedenásť až trinásťročné deti a ich pobyt v Turecku v niektorých prípadoch presahoval aj šesť rokov. Od detí, ktoré boli v dočasnom vzdelávacom centre, sa líšili aj tým, že niektoré z nich už boli nejaký ten rok na škole v Sýrii. Napríklad jedenásťročný Hamza absolvoval v Sýrii prvé tri ročníky a potom s rodinou odišiel do Turecka, kde sa po absolvovaní ročného štúdia v dočasnom vzdelávacom centre dostal

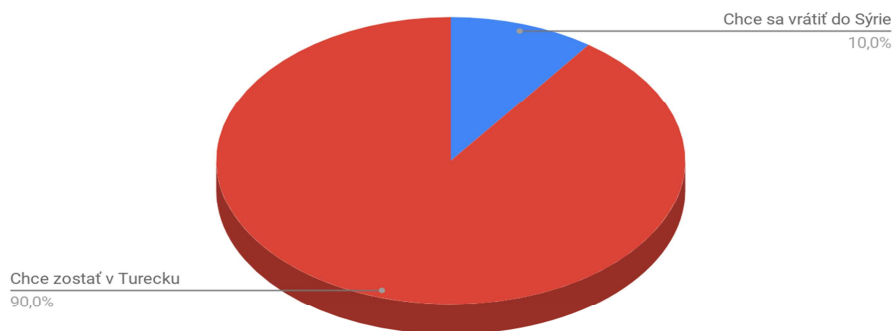
na strednú školu od piateho ročníka a dnes nemá problémy so zvládaním učiva v rovnakom tempe, ako jeho tureckí rovesníci:

"Po príchode do Turecka som sa naučil turečtinu veľmi rýchlo. Preto som už na štátnej škole a mám to tu rád." (Hamza, 11 rokov) Ostatní žiaci bývajú v Turecku už dlhší čas. Hoci dvanásťročná Aja býva v Turecku už šesť rokov, ako jediná z detí, s ktorými som sa stretol v Istanbule, sa chcela vrátiť do Sýrie:

"V Turecku žijem už šesť rokov, moja rodina si tu už zvykla, ale ja by som sa radšej vrátila naspäť do Sýrie." (Aja, 12 rokov)

Práve skutočnosť, že na rozdiel od dočasného vzdelávacieho centra sa už na štátnej škole učia len po turecky, väčšinu dňa používajú turečtinu ako hlavný jazyk a cítia sa aj viac integrované, je pravdepodobne dôvodom, prečo sa už nechcú vrátiť naspäť do Sýrie, ale chcú ostať v Turecku.

Štátna stredná škola v Istanbule

Na rozdiel od dočasného vzdelávacieho centra sa sýrske deti v tureckých štátnych školách ocitnú v prostredí, kde sú už v menšine. Tureckých rovesníkov nemajú rady a je pre ne ťažké sa dostať z okraja tejto detskej spoločnosti. Zvlášť ťažké je to pre sýrske dievčatá, pretože v každej triede fungujú tzv. dievčenské gangy, kde je dôležité sa dostať do blízkosti vodkyne a tá ich potom môže vytiahnuť po pomyselnom spoločenskom rebríčku. Absencia chlapčenských gangov dáva väčší priestor sýrskym chlapcom, keď je pre nich jednoduchšie sa presadiť v spoločnosti ostatných jednotlivcov. Avšak tieto rozdiely sa postupom času zotierajú a žiaci si na seba zvykajú. Zaujímavosťou na tejto štátnej strednej škole v Istanbule bolo, že vo všetkých triedach, ktoré som navštívil, sýrski žiaci sedeli v strednom rade a v predných laviciach, kam ich posadili učitelia. Títo sýrski žiaci sú tak chtiac či nechtiac v centre diania a musia sa zapájať do vyučovania. Keby turecký učiteľ nepristúpil k takémuto kroku, žiak by bol odsunutý niekde na kraj triedy do zadných lavíc, kde by len ťažko mohol nájsť motiváciu na hlbšiu integráciu medzi spolužiakov. Z vyššie uvedených dôvodov sú pre tieto deti oveľa obľúbenejší učitelia ako spolužiaci. Tieto deti uviedli aj to, že tureckí učitelia sú im veľmi nápomocní v prípade ak niečomu nerozumejú:

"Keď niečomu nerozumiem, učiteľka mi to vždy vysvetlí, je to veľmi dobrá učiteľka a vďaka nej ma začala baviť matematika." (Taha, 12 rokov) Keďže výuka na tejto škole prebieha v turečtine, deti sa už nemôžu spoliehať pri písaní domácich úloh na rodičov, čo ich ale núti k snahe viac sa sústrediť na vyučovaní priamo v škole. Všetky sýrske deti, s

ktorými som sa stretol na tejto škole pochádzali buď z Aleppa alebo z mesta Hamá. Na škole v Istanbule, tak ako v Karamane, systém školských autobusov tiež funguje, ale väčšina žiakov býva v blízkosti školy.

Výuka pre sýrske deti už samozrejme prebieha iba podľa tureckých osnov, keďže všetky predmety absolvujú spolu s tureckými spolužiakmi. A tak na rozdiel od dočasného vzdelávacieho centra sa už aj predmet náboženstvo a etika učia podľa tureckých osnov.⁵⁴ Na tomto predmete sa učia nielen o náboženstve ale napríklad aj o roli náboženstva v štáte a o sekularizme. V druhej časti predmetu sa hlavne turecké deti zoznamujú s etikou v praxi, keď je im vysvetľovaná etika napríklad na základe vzťahov medzi nimi a ich sýrskymi spolužiakmi. Na tomto predmete sa učia taktiež o veciach ako tolerancia, inakosť, zodpovedosť a empatia. Tento predmet spája obe strany najviac. Náboženstvo majú obe skupiny detí rovnaké, aj keď pre tie turecké náboženstvo nie je zrovna na vrchole rebríčka záujmov. No práve aspoň cez náboženstvo dokážu turecké deti nájsť prieniky so sýrskymi spolužiakmi a dokážu ich brať ako súčasť svojho sveta aspoň touto cestou. Sýrske deti sú však na hodinách náboženstva oveľa aktívnejšie ako turecké. Čítanie Koránu a učenie sa naspamäť im ide oveľa ľahšie, keďže jazyk, v ktorom je Korán napísaný, je aj ich materinským jazykom.

Problémy sýrskych detí so zvládaním učiva sa časom strácajú. Rozdiely medzi nimi a ich tureckými spolužiakmi sa zotierajú tým viac, čím lepšie tieto deti ovládajú turecký jazyk. V niektorých predmetoch však sýrske deti dokonca predbiehali svojich tureckých rovesníkov. Okrem už spomínaného náboženstva, pri ktorom pochopiteľné, vynikajú niektorí Sýrčania aj v matematike. Už spomínaný dvanásťročný Taha, ktorý je v Turecku od prvej triedy, patrí medzi najlepších matematikárov v triede:

“Taha je aktívny a veľmi dobrý v matematike. Odkedy som ho posadila do stredu triedy sa jej venuje viac. Teraz je jedným z najlepších žiakov, ktorých mám.” (Şehnaz, 25 rokov, učiteľka matematiky)

Dá sa povedať, že moja druhá hypotéza “Sýrske deti majú na štátnych školách problémy so zvládaním učiva” v tomto prípade neplatí. Preto neexistuje predpoklad, že by zo sýrskych detí mali byť horší žiaci. Prechod zo sýrskej do tureckej školy tak nie je niečím, čo by sýrskemu žiakovi mohlo robiť výraznejšie problémy. Zdá sa, že postupným zvládaním učiva sa sýrsky žiak cíti medzi tureckými spolužiakmi viac integrovaný, sa jeho motivácia na návrat domov znižuje.

---

⁵⁴ Predmet náboženská výchova nebol vždy v Turecku povolený, v posledných rokoch sa však vyučuje normálne aj na štátnych školách

5. Situácia sýrskych migrantov v Turecku

Z veľkého počtu ľudí, ktorí od vypuknutia konfliktu v Sýrii v roku 2011 našli svoj druhý domov v Turecku, je viac ako jeden a pol milióna detí. Počas návštevy Istanbulu ale aj iných tureckých miest, človek môže vidieť stále veľké množstvo detí na ulici predávajúc vreckovky alebo vodu. Vek takýchto detí je veľmi rôzny, avšak najčastejšie je vidieť deti v predškolskom veku. Z čísel vyplýva, že viac ako milión detí v Turecku je stále bez prístupu k vzdelaniu. Avšak v týchto číslach sú aj deti, ktoré ešte nedosiahli vek nástupu do školy.

Avšak aj staršie deti sýrskych utečencov v Turecku majú mnoho komplikácií, ktoré im nedovoľujú dokončiť si svoje vzdelanie. Sobášne alebo práca sú jednými z najproblematickejších záležitostí, prečo sýrske deti svoje štúdium nedokončia. Ďalším problémom, s ktorým sa sýrski utečenci musia vysporiadať, je postoj domáceho obyvateľstva. Čím dlhšie sýrski utečenci v krajine zostávajú, tým väčší odpor voči nim naberá verejná mienka. Zdá sa, že situácia okolo sýrskych utečencov začína pomaly meniť aj lokálnu politiku. V komunálnych voľbách v marci 2019 vládna strana prezidenta Erdogana AKP prehrala takmer vo všetkých desiatich najväčších mestách Turecka. Víťazmi volieb v týchto mestách sa stali kandidáti republikánskej a nacionalistickej opozície, v ktorých agende je aj návrat sýrčanov do vlasti. Vládna strana sa naopak angažuje v pomoci utečencom a investuje do integrácie utečencov v Turecku. Otázne sú ale jej skutočné ciele, zatiaľ čo agenda republikánskej opozície sa bočnými úmyslami, ako napríklad vplyv v krajinách na Blízkom východe, nezaobrá. Avšak práve opozícia pred komunálnymi voľbami v marci 2019 vo svojej agende používala sýrsku otázku, keď napríklad sľúbili odstránenie arabských nápisov z verejných priestorov.

Keď nazrieme do histórie Turecka, vidíme, že na začiatku republiky za vlády Mustafa Kemala Atatürka, sa Turci snažili o zníženie vplyvu arabského jazyka v tureckom. Z jazyka, ktorý sa používal v období osmanskej ríše, vymazali veľké množstvo arabských ale aj perzských slov. V tom istom období turkizácia jazyka bola natoľko intenzívna, že aj zvolávanie z mešít na modlitbu bolo v tureckom jazyku. Preto je zrejmé, že dnes mnohí Turci vnímajú obrovské množstvo arabských nápisov v centrách miest citlivo. Ťažko sa dá veriť, že týmto spôsobom môže prebiehať integrácia Sýrčanov do tureckej spoločnosti tak ako sa to podarilo práve v období, keď bola pripojená oblasť okolo mesta Hatay pred osemdesiatimi rokmi. V tejto oblasti žilo množstvo arabov, ktorí sa úspešne začlenili do tureckej spoločnosti, hoci nestratili nič zo svojej kultúry. Treba povedať, že dnešná cesta integrácie vedie práve cez deti, ktoré boli predmetom môjho skúmania. Avšak tieto deti nie sú predmetom, ale sú to ľudia, ktoré budú chciac či nechciac vďaka svojmu počtu ovplyvňovať dianie nielen v Turecku ale aj v krajine, odkiaľ prišli ich rodičia.

Je veľmi dobré a dôležité, že narastajúci odpor, ktorý má domáce turecké obyvateľstvo voči hosťom zo Sýrie, učitelia dokážu potlačiť. Tým pádom sa v triedach nevytvára nepriateľská atmosféra voči deťom zo Sýrie. Jedno z najdôležitejších zistení v rámci môjho pozorovania bolo, že sýrskych žiakov nechávajú sedieť uprostred triedy, kde majú najlepší kontakt s okolím. Tu bolo vidieť, že aj taký malý detail, ako je rozmiestnenie žiakov, je nesmierne dôležitý a vedie k väčšej aktivite dotýčnych žiakov. Tak by sa dala

charakterizovať aj celková integrácia sýrskych utečencov nielen v Turecku ale kdekoľvek na svete. Dôležité je nenechať týchto cudzích ľudí na okraji spoločnosti, ale zapojiť ich priamo do centra diania a vyvolať v nich dojem, že sami musia pracovať na odstránení nálepky cudzinca, tak ako sa to darí tureckým učiteľom a ich sýrskym žiakom v tých triedach, ktoré som počas svojho výskumu navštívil.

6. Záver

Kvoli prebiehajúcemu konfliktu v Sýrii je dnes vo svete zopár miliónov detí, ktoré boli nútené odísť zo svojho domova a musia sa vysporiadať s tým, že budú vyrastať v úplne odlišných kultúrnych a spoločenských podmienkach ako ich predkovia. Aj keby sa všetci utečenci mohli už dnes vrátiť do Sýrie, svoju krajinu by našli v úplne inom stave, ako ju poznali do roku 2011. Avšak dá sa len veľmi ťažko predstaviť, že dospelí sýrčania budú niekedy schopní nazvať domovom inú krajinu ako Sýriu. V Turecku je nacioanlizmus veľmi silný a je ťažké pre Turkov si predstaviť, že by v ich krajine mali žiť s ľuďmi, ktorí sa ako Turci necítia.

Deti, ktoré som stretol počas svojho výskumu, prežili viac ako polovicu života už v novej krajine a dnes majú tie isté problémy ako ich rovesníci kdekoľvek na svete. Vojna je už len v ich spomienkach a je treba poznamenať, že ich integrácia do tureckej spoločnosti sa darí. Hoci niektoré z nich majú stále hrôzu z výbuchov bômb pred očami, dnes sa tisíce kilometrov ďaleko pasujú z domácimi úlohami v novom jazyku, ktorý si už dokázali prisvojiť. Či sa v budúcnosti budú

Jadrom mojej práce je terénny výskum, z ktorého som sa snažil priniesť zopár zaujímavých poznatkov, ktoré som počas neho nadobudol. Môžeme sa dnes preto pozrieť, v prípade Turecka, na úspechy a zlyhania tejto krajiny a môžeme si z toho zobrať nejaké ponaučenia. Táto práca môže slúžiť v budúcnosti práve pre takéto situácie, hoci nedáva presný návod na proces vzdelávania utečeneckých detí.

Moje hypotézy, ktorá zneli: "Sýrsky žiak sa dokáže jednoducho a rýchlo naučiť turečtinu" a "Sýrske deti majú na štátnych školách problémy so zvládaním učiva". Prvá hypotéza bola potvrdená a druhá vyvrátená. Deti, ktoré som stretol a už vedeli po turecky, sa tak necítili byť na okraji spoločnosti, hoci si miesto v nej musia vybojovať. Vďaka rýchlemu naučeniu sa tureckého jazyka nemusia v budúcnosti čeliť rovnakým problémom ako ich rodičia. Deti na štátnych školách sa v niektorých predmetoch dokážu svojim tureckým rovesníkom priblížiť rýchlejšie a v niektorých pomalšie. Čím viac sa vyrovnávajú tureckým spolužiakom, tým lepšie sa v tejto krajine integrujú, čo je pozitívne pre obidve strany. Bolo zaujímavé sledovať zmenu sentimentu po bývalej krajine. Deti, ktoré bývali v provincií Sakarya, sa stále chceli vrátiť domov. Tam sa už vôbec nechcú vrátiť tie deti, ktoré dnes žijú v Istanbule.

Vďaka týmto zisteniam a fotodokumentácií škôl, tried a samotného vyučovania si môže každý čitateľ urobiť mienku o vzdelávaní sýrskych detí v Turecku a môže sa vžiť do ich kože lepšie ako keď vidí len obrázky z médií.

Tieto deti, ako všetky ostatné na svete, v ňom zajtra budú ovplyvňovať dianie. Je len na nás, aké vedomosti im dáme a čo ich naučíme. To čo my dospelí dnes zasejeme, zajtra budeme žať.

7. Uvedená literatúra

3m homes destroyed in Syria war. *Middle East Monitor* [online]. 2018 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.middleeastmonitor.com/20180601-3m-homes-destroyed-in-syria-war/>

BAHBOUH, Charif. *Sýrie: historie, kultura, geografie*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2005. ISBN 8086149447.

ÇAĞLAR, Ali. *Türkiye'de Sığınmacılar*. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI, 2011. ISBN 9754913217.

CARDINAL, Monique C. Religious education in Syria: unity and difference. *British Journal of Religious Education* [online]. 2009 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01416200802661100?scroll=top&needAccess=true>

CORNISH, Chloe, Asser KHATTAB a Andrew ENGLAND. *Can Syria rebuild with Assad still in power?* [online]. 2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/fb2263e8-2477-11e9-b329-c7e6ceb5ffdf>

EDWARDS, Adrian. Stanovisko UNHCR: „Utečenec“ alebo „migrant“ – Čo je správne?. OSN [online]. 2015 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/stanovisko-unhcr-utecenec-alebo-migrant-co-je-spravne/>

Efforts to Expand Education for Syrian Refugees in Turkey [online]. 2018 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://borgenproject.org/expanding-education-for-syrian-refugees-in-turkey/>

EHNTHOLT, Kimberly A. a William YULE. *Practitioner Review: Assessment and treatment of refugee children and adolescents who have experienced war-related trauma* [online]. 2006 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01638.x>

FINGERLAND, Jan. Domáci úkoly od Islámského státu. *IROZHLAS.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/komentar-jan-fingerland-islamsky-stat-dzihadiste_1903310629_rez

GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 807184599x.

HOOT, James a Ocie WATSON-THOMPSON. Exploring the Special Needs of African Refugee Children in U.S. Schools. *Childhood Education* [online]. 2012 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00094056.2009.10521400>

İÇDUYGU, Ahmet, Aysen USTUBICI, Izem ARAL a Balacan AYAR. Legitimising settlement of refugees: unpacking humanitarianism from a comparative perspective. *Geografie.cz* [online]. 2017, (122/4) [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.geografie.cz/archiv/stahnout/83>

Immerstein, S. & Al- Shaikhly, S.(2016).Dostupné z: Education in ISBN 978-802-0022-981.

JEŽOVÁ, Michaela a Helena BURGROVÁ, ed. *Současný Blízký východ: politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 9788087474457.

KAMRAVA, Mehran. *The modern Middle East: a political history since the First World War*. Third edition. Berkeley: University of California Press, [2013].

KIRIŞCI, Kemal, Jessica BRANDT a Murat ERDOĞAN. Syrian refugees in Turkey: Beyond the numbers. *Brookings* [online]. 2018 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/06/19/syrian-refugees-in-turkey-beyond-the-numbers/>

KRASTEVA, Anna. Integrating the most vulnerable: education of refugee children in EU. *Annakrasteva.wordpress.com* [online]. 2014 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://annakrasteva.wordpress.com/2014/01/19/education-refugees/>

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 3. dopl. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-702-1613-1.

LANDIS, Joshua M. *Islamic Education in Syria: Undoing Secularism: Public and Private Schools* [online]. 2003 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://joshualandis.oucreate.com/Islamic%20Education%20in%20Syria.htm>

MENDEL, Miloš. *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 9788020024749.

MOUBAYED, Sami M. *Steel & Silk: Men and Women who Shaped Syria 1900-2000*. Cune Press, 2006. ISBN 9781885942401.

ÖZEL-VOLFOVÁ, Gabriela, BERÁNEK, Ondřej, ed. *Arabské revoluce: demokratické výzvy, politický islám a geopolitické dopady: Turecká zahraniční politika ve světě arabských revolucí*. Praha: Academia, 2013. XXI. století. str. 210-233

QADDOUR, Kinana. *Educating Syrian Refugees in Turkey* [online]. 2017 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.thecairoreview.com/tahrir-forum/educating-syrian-refugees-in-turkey/>

RAMADAN, Ivan. Sýrie. In: KŘÍŽEK, Daniel a Zbyněk TARANT. *Arabské jaro: Podtitul: Příčiny, průběh a důsledky. II. díl, Sýrie a Arabský poloostrov*. Západočeská univerzita v Plzni, 2014, s. 134-219. ISBN 978-80-261-0441-4.

Samar Kadi. *Syrian refugees are not going home anytime soon* [online]. 2018 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://thearabweekly.com/syrian-refugees-are-not-going-home-anytime-soon>

SENGEPUNTA, E., International Higher Education Teaching and Learning Association, & Blessinger, P. (2018). *Strategies, Policies and Directions for Refugee Education*. Emerald Publishing Limited.

SHOUP, John A. *The history of Syria*. Santa Barbara, California: Greenwood, 2018. ISBN 9781440858345.

SOULEIMANOV, Emil Aslan a Valery DZUTSATI. *Russia's Syria War: A Strategic Trap?*. *Middle East Policy Council* [online]. 2018 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.mepc.org/journal/russias-syria-war-strategic-trap>

Syria. <http://wenr.wes.org/2016/04/education-in-syria>

The Toll of War: The Economic and Social Consequences of the Conflict in Syria. *WORLD BANK GROUP* [online]. 2017 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/country/syria/publication/the-toll-of-war-the-economic-and-social-consequences-of-the-conflict-in-syria>

Turkey's Growing Refugee Challenge – Rising Social Tensions. *International Crisis Group* [online]. 2017 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/turkey-s-refugee-crisis-politics-permanence>

Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Nisan 2019 [online]. 2019 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

UNHCR [online]. 2019 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>

UNHCR Turkey Factsheet [online]. 2018 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/turkey/unhcr-turkey-factsheet-august-2018>

UNICEF [online]. 2018 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF%20Turkey%20Humanitarian%20Situation%20Report%20No.%2028%20-%20January-December%202018.pdf>

Všeobecná deklarácia ľudských práv, 1948, článok 26

8. Resumé

The Syrian conflict has been devastating the entire country since 2011. In April 2019 there were more than 5 and half million people, who had been forced to leave this country for taking refuge in another one. More than 3 million of them are now in Turkey. My bachelor thesis is about refugee children from Syria, who have enrolled at turkish schools.

This work is based on qualitative research I carried out in February and March 2019 in Turkey. I visited two institutions where Syrian children are enrolled. The first one was Temporary educational centre in Karaman. The second one was a state secondary school in Istanbul.

The main goal of this work is to explain the process of their education and their integration into turkish schools. Bachelor thesis is structured into six chapters.

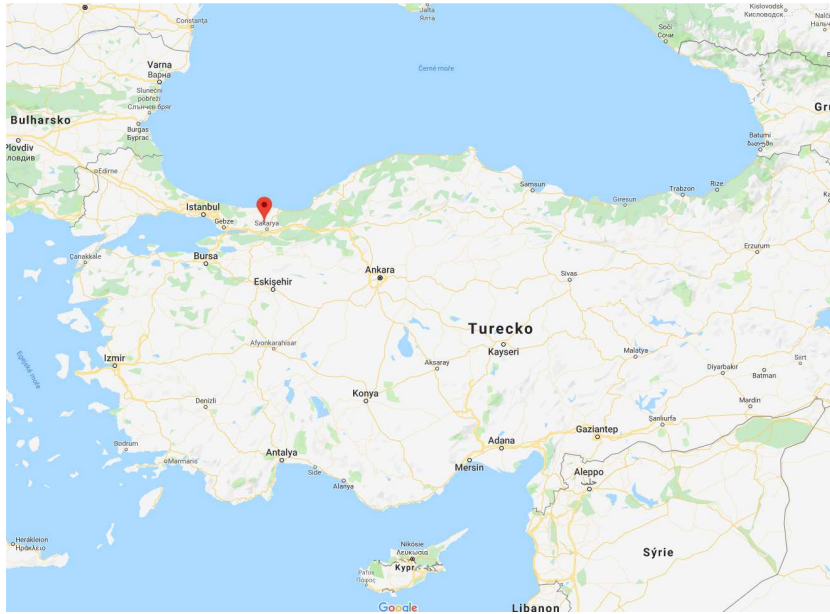
The first chapter is about basic terms and definitions of asylum seekers, migrants and refugees according to international law. The second chapter is about history of Syria and Syrian conflict. Syrian emigration in general as well as refugees, who found their new home in Turkey are subjects of this chapter too. The third chapter is about education and benefits of education for refugees. Moreover, I elucidate syrian and turkish education systems.

The research itself is in the fourth chapter. Methods of the research are followed by observation of education in Temporary educational centre and secondary school. Here you can also find some statements of pupils and teachers, who explain matters around education of these refugee children. The fifth part is about current situation about refugees in Turkey, turkish policy towards refugees and their perspectives in Turkey. The final chapter is conclusion of this thesis.

I tried to explain how syrian children see themselves within new society, their attitude towards the local language and their efforts to catch up with their turkish schoolmates. This thesis is mostly based on my personal observations and statements of people.

9. Prílohy

Príloha č. 1 - mapa polohy mesta Karaman

Príloha č. 2 - pološtruktúrovaný dotazník

1- Koľko rokov žijú v Turecku?

منذ كم سنة أنت تعيش في تركيا

Kaç yıldır Türkiyede yaşıyorsunuz?

2- Koľko rokov dostávajú vzdelanie?

كم سنة و أنت تتعلم هنا ، في أي صف أنت

Kaç yıldır eğitim görmektesiniz?

3- Od akého veku dostávajú vzdelanie?

من أي عام أنت تتعلم هنا

Kaç yaşında eğitim görmeye başladınız?

4- Máš rád/rada školu? Ktorý predmet je tvoj obľúbený? Ktorý je tvoj neobľúbený?

؟بتحب المدرسة؟ و أي مادة تحبها ؟ و أي مادة لا تحبها

Okulu seviyor musunuz? Okulu sevmenizi sağlayan nedir?

5- Máš radšej učiteľov alebo spolužiakov?

؟من تحب اكثر معلمك أو صديقك في الصف

Öğretmenlerinizi mi tercih edersiniz yoksa sınıf arkadaşlarınızı mı?

6- Aká podporu dostali od miestnych orgánov?

؟عندكم دعم لتدريس اولادكم مثلا مادي أو حاجيات مدرسية

Yerel yönetimlerden ne tür destek gördünüz?

7- Plánujú ostať v Turecku po skončení vzdelávania?

؟بتحب تبقى بتركيا بعد ما تنتهي الدراسة

Eğitimin ardından Türkiye'de kalmayı planlıyor musunuz?

8- Akú úroveň vzdelania by tam chceli dosiahnuť?

إلى أي مرحلة تعليم بتريد تتعلم؟ لا أعلم

Hangi seviyeye kadar Türkiye'de eğitim görmeyi düşünüyorsunuz?

9- Problémy, s ktorými sa stretli v súvislosti so vzdelávaním.

؟شئو المشاكل اللي صارت معك بالمدرسة

Eğitim hayatında karşılaştığını problemler nelerdir?

10- Ak sa ukludni situacia v sýrii ci sa planuju vratit do nej

؟لو تحسنت الحالة بسوريا يا ترى بتحب ترجع لسوريا

Suriye'de düzen kurulursa geri dönmeyi planlıyor musunuz?

11- Akú majú úroveň tureckého jazyka.

؟كيف شايف معلوماتك باللغة التركية

Türkçe dilinde hangi seviyedesiniz?

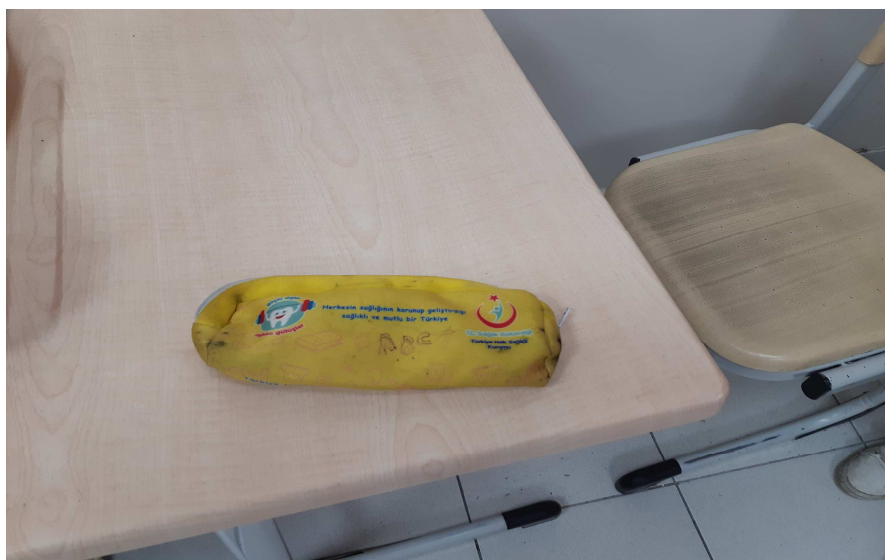
Príloha č. 3 - fotodokumentácia

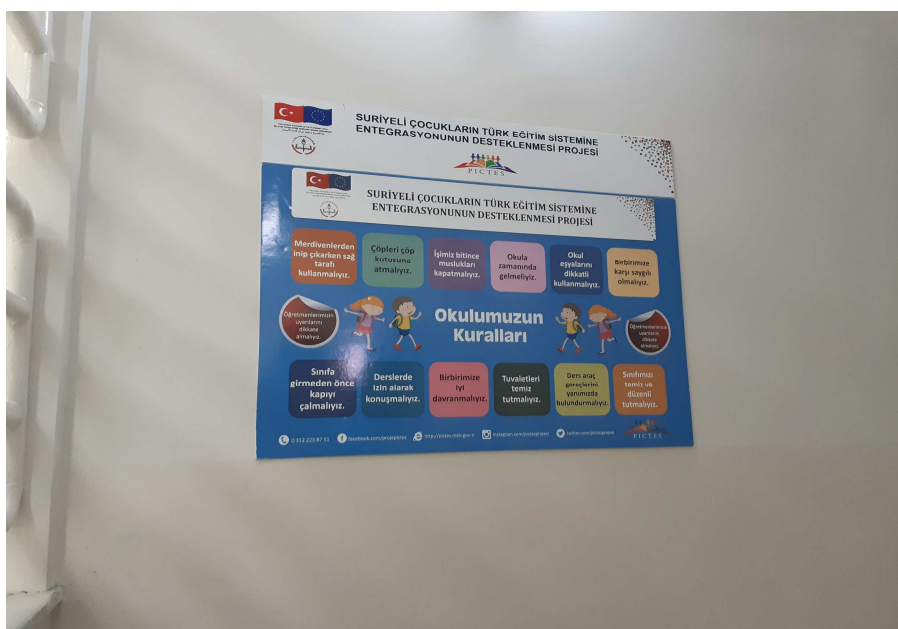
Obrázok 1 - Dočasné vzdelávacie centrum v meste Karaman

Obrázok 2 - vchod do budovy centra

Obrázok 3 - peračník žiaka v dočasnom vzdelávacom centre, ktoré dostal ako podporu od školy (peračník vyzýva k dennému čisteniu zubov)

Obrázok 4 – nástenka s pravidlami školy

Obrázok 5 - trieda 4.D v dočasnom vzdelávacom centre

Obrázok 6 - tabuľa a predmety s popismi

